

خسارتی بالاتر از قرائت قرآن و بازماندن از مقاصد آن نیست

مفسر باید مقاصد الهی را به مردم تعلیم کند و خسارتی بالاتر از اینکه سی چهل سال کتاب الهی را قرائت کنیم و از مقاصد آن بازمانیم، نیست.

تفسیر قرآن از منظر امام خمینی(ره)/

خسارتی بالاتر از قرائت قرآن و بازماندن از مقاصد آن نیست

مفسر باید مقاصد الهی را به مردم تعلیم کند و خسارتی بالاتر از اینکه سی چهل سال کتاب الهی را قرائت کنیم و از مقاصد آن بازمانیم، نیست.

تفسیر قرآن یکی از علوم است که همراه با علم قرائت، تجوید و تاریخ قرآن، سابقه آن تا عصر پیغمبر(ص) کشیده می‌شود. از دیرباز تاکنون کوشش‌های گسترده و طاقت‌فرسایی پیرامون تفسیر انجام پذیرفته و می‌پذیرد و هر یک از عالمان و اندیشمندان به فراخور توان خویش در این راه کوشیده و تفاسیر متعددی را به رشته تحریر درآورده‌اند.

حقیقت تفسیر به معنای برداشتن پرده از آیات الهی است. حضرت امام خمینی(ره) در این باره می‌فرماید «به طور کلی معنی تفسیر کتاب آن است که شرح مقاصد آن کتاب را بنماید؛ و نظر مهم به آن، بیان منظور صاحب کتاب باشد. این کتاب شریف [قرآن] که به شهادت خدای تعالی کتاب هدایت و تعلیم است و نور طریق سلوک انسانیت است، باید مفسر در هر قصه از قصص آن، بلکه هر آیه از آیات آن، جهت اهتداء به عالم غیب و حیث راهنمایی به طریق سعادت و سلوک طریق معرفت و انسانیت را به متعلم بفهماند. مفسر وقتی مقصد از نزول را بما فهماند مفسر است، نه سبب نزول ... که در تفاسیر وارد است.»

تقسیم‌بندی تفسیر آیات قرآن از منظر امام خمینی(ره)

در رابطه با تفسیر قرآن کریم نیز امام(ره) آیات را به دو دسته تقسیم می‌کنند؛ تفسیر برخی از آیات را که مربوط به احکام فرعی است، برای همه مفسرین ممکن می‌دانند، اما در رابطه با تفسیر برخی دیگر از آیات مثل آیات سوره مبارکه حدید و سوره توحید می‌فرماید: «همین آیاتی که در روایات ما وارد شده است که برای متعمقین آخرالزمان وارد شده است، مثل سوره توحید و شش آیه از سوره حدید، گمان ندارم که واقعیتش برای بشر تا الآن و تا بعدها آن طور که باید باشد، کشف بشود... متعمقین آخرالزمان هم به اندازه عمق ادراکشان، بهتر از دیگران فهمیده‌اند و الا حد قرآن، آن است که «انما يعرف القرآن من خوطب به: قرآن را مخاطبان قرآن می‌شناسند»، این «يعرف...» این نحو آیات است، والا بعضی آیات که مربوط به احکام ظاهریه است و مربوط به نصایح است که همه می‌فهمند.»

نبود تفسیر حقیقی از قرآن

امام خمینی(ره) بر این باور است که «تا کنون تفسیری برای کتاب خدا نوشته نشده و نشد که [امامان معصوم(ع)] قرآن تفسیر کنند و آن معارفی که در قرآن هست آن‌ها بیان کنند برای ما، این‌ها از تأسفات است که ما باید در گور ببریم. بنابراین ما باید در این امور متأسف باشیم که از قرآن دست مان کوتاه است. و این تفسیرهایی که بر قرآن نوشته شده است از اول تا حالا، این‌ها تفسیر نیستند. اینها البته یک ترجمه‌هایی، یک بویی از قرآن بعضی‌شان دارند، و الا تفسیر این نیست.»

اخذ مفاهیم قرآنی با برهان و عقل

در نظر امام خمینی(ره) «کتاب خدا، کتاب معرفت و اخلاق و دعوت به سعادت و کمال است... ما باید مقصود از تنزیل این کتاب را قطع نظر از جهات عقلی برهانی، که خود به ما مقصد را می‌فهماند از خود کتاب اخذ کنیم. مصنف کتاب مقصد خود را بهتر می‌داند. اکنون به فرموده‌های این مصنف راجع به شؤون قرآن نظر کنیم، می‌بینیم خود می‌فرماید: «ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ» این است کتابی که در [حقانیت] آن هیچ تردیدی نیست [و] مایه هدایت تقوایی‌شان است (بقره/2) این کتاب را کتاب هدایت خوانده.»

ویژگی مفسر و ویژگی تفسیر امام خمینی(ره)

«مفسر باید شؤون الهیه را به مردم تعلیم کند و مردم باید برای تعلم شؤون الهیه به آن رجوع کنند تا استفادت از آن حاصل شود «وَنُزِّلُ مِنَ الْقُرْآنِ مَا هُوَ شِفَاءٌ وَرَحْمَةٌ لِّلْمُؤْمِنِينَ وَلَا يَزِيدُ الظَّالِمِينَ إِلَّا خَسَارًا»، و ما آنچه را برای مؤمنان مایه درمان و رحمت است از قرآن نازل می‌کنیم [ولی] ستمگران را جز زیان نمی‌افزاید» (اسرا/۸۲). چه خسارتی بالاتر از اینکه سی چهل سال کتاب الهی را قرائت کنیم و به تفاسیر رجوع کنیم و از مقاصد آن بازمانیم.»

امام خمینی(س) به تناسب از روش‌های مختلف برای تفسیر قرآن سود جسته است. حضرت امام(ره) تلاش کرده‌اند تا با رفع حجاب از اسرار قرآن مقاصد آن را برای جویندگان حقیقت روشن نمایند و به مرتبه ایمان مطلوب برسانند. به تعبیر امام راحل(ره) مطلوب در تلاوت قرآن شریف آن است که در قلب انسان تأثیر کند و باطن انسان صورت کلام الهی گردد و از مرتبه ملکه به مرتبه تحقق رسد.